

H E C Y R A.
T. MANLIO TORQUATO CN. OCTAVIO
COSS.

EDITA AB U. C. DLXXXVII. A. CHR. 167
SECUNDO LOCO POST ANDRIAM.

Iul. Caes. Scaliger Poëtices VII p. 852: „Hecyra laxior fabula ac pedestrior est. Itaque omnium Terentianarum ad quotidianum sermonem quam proxime accedit.“ cf. de vita Ter. p. 197.

ANNOTATA IN HECYRAM.

Prol. I, 1. Bentlejus, ut hiatum effugeret, scripserat:

Hecyra est huic nomen fabulae: haec cum data est, ita augens malum, cui mederi voluerat. Grammaticorum opiniones aliquamdiu obliviscere et aures consule: haec te docebunt, correctoris hoc loco arte adhibita depravatum, non emendatum esse poëtae verius iudicium; tam vaste sonant, quae Bentlejus hic introduxit.

2. vitium et calamitas. Donatus ad h. l.: „translatio est ab augurio. vitium est, si tonet tantum; vitium et calamitas si tonet et grandinet simul et etiam fulminet.“

4. stupidus pro stupens. Don.

6. „Maluit (histrio) avarum poëtam populo inducere, quam suo operi diffidentem.“ Don.

Prol. II, 6. Caecili. „Quod rudi Terentio contigit, accidisse memoratur veteri Caecilio: quod huic semel, illi saepe: quod huic in aliis numquam, hoc illi fere in omnibus, quod huic

praeter Hecyram et actae et probatae sunt caeterae; illi partim exactae, partim vix probatae.“ Don.

13. *placitae sunt*. Serv. ad Aen. X, 106: „*Et licuit dicimus, et licitum est, sicut et placuit et placitum est*. Terent. Hec. prol. II, 12: *ubi sunt cognitae, placitae sunt*.

26. pro *accessit* Bentlejus corrigit *accedens*; illud *accessit* orationis seriem interrumpere et conturbare. Ea interpungendi ratione, quam cum Schmiedero ipsi adhibuimus, ne tironibus quidem hunc locum dubitationem injicere posse confidimus.

41. *pretium h. l. de mercede ab editoribus ludorum vel de publico histrionibus dari solita*. Lucar id dicebatur. v. Lips. ad Tac. Ann. I, 77.

49. *pretio emptas meo*. Plerumque Aediles a poetis fabulas emerunt, aliquando tamen actores quoque fabulas suo pretio emerunt, ut Paris histrio ap. Juvenal. Sat. VII, 87 a Statio emit Agaven. v. Ruhnck. ad h. l.

I, 1, 9. *eximius h. l. proprie i. q. exentus*. Ita *eximia* animalia dicebantur, quae, ad sacrum usum destinata, e grege *eximebantur*; v. Macrobian. Saturn. III, 5 p. 15. Donat. ad nostrum locum et Drakenborch ad Liv. VII, 37, 1.

16. *via quomodo pronunciandum sit v. p. 214*.

I, 2, 88. *Ad exemplum ambarum mores earum existumans i. e. ambas mente sibi fingens itaque mores earum aestimans*. *Exemplum h. l. similiter dictum esse videtur, atque est, quum dicimus exemplum literarum, epistolae pro formula, ἀντιγράφου epistolae; ut sit utriusque formulam vel ἀντιγράφου aliquid menti suae proponens itaque mores earum aestimans, inestque in hac similitudine id risum commoventis, quod duos homines tanquam duobus ἀντιγράφοις, singulos sui ipsius, mente sibi Pamphilus proposuisse dicitur*. Ruhnkenius tamen ad h. l.: „*Negat Bentlejus, se intelligere, quid significet ad exemplum, corrigitque ad amussim i. e. accurate*. *Amussis est regula fabrorum, qua opus examinant, an rectum sit*. Corruptum locum esse liquet; Bentleji conjectura an vera sit, dubitamus.“ Ne corrigere quidem opus est. — De numero versus v. p. 217.

97. Mur. v. lectt. XVII, 14 p. 431: „*Remigrare* (aliquando) nihil aliud est, quam *migrare et transire*. Sic *reddere* interdum idem est, quod *dare*. Celsus Ict. verbum *reddendi*, inquit, quamquam significationem habet *retrodandi*; recipit tamen et per se *dandi* significationem. Plautus Pseudolo:

Heracle haut te sinam emoriri, nisi mi argentum redditur.
Sic *redire* dicitur haereditas, quae tum primum defertur etc.“

114. Macrobius de diff. Graeci Latiniq. verbi ed. Bip. II p. 329: „*Ponuntur* (infinitivi) et pro gerundi modo. Cic. p. Quint.: *consilium cepisse hominis fortunas funditus evertere* p.

evertendi. Virgilius: *Sed si tantus amor, casus cognoscere nostros p. cognoscendi.* Et aliter Terentius in Hecyra: *It ad eam visere p. visitatum; et cantare pares et respondere parati p. ad respondendum.*

II, 1, 1. Benteleus iambicum octonarium fecerat, ita scribens: *Pro deum atque hominum fidem etc.*, ad quae Hermannus elem. d. m. p. 168: „(Benteleus) in simili causa peccavit II, 1, 1 pessimum ab initio iambicum octonarium exhibens. — *Fidem* librarii addiderant, quod nomen in hac formula etiam alibi reticetur, ut in Phorm. III, 2, 4.“

11. *accusatum emendetur accusatam.*

20. *illi i. e. illic.*

II, 2, 4. *post sit nota maxima interpungatur.*

10. *Ante Bentelejum legebatur:*

Haut ita decet, si perpetuum vis esse adfinitatem hanc. hanc post perpetuum Benteleus auctoritate codicum posuit, et perpetuum in perpetem mutavit, ut ne Anapaestus in quarto pede iambici tetrametri catalectici ante caesuram esset; v. p. 227 s. fin. Libri autem quum omnes perpetuum scriptum habeant: inde adducor, ut existimem, perpetuum retinendum fuisse, et petuum sive petuanc ab antiqua pronuntiatione excusationem petiisse, et Iambi, quam Anapaesti, similis sonuisse. cf. p. 213 sq.

20. *eo domum studeo hanc pro studeo haec* Benteleus dedit auctoritate editionum veterum, redire, revocare aut simile quid, ut passim, subaudiendum esse dicens.

II, 3, 1. *aequae emendetur aequae.*

III, 1, 1. v. p. 212.

6—7. *nam nos omnes* — *lucro est ἀνακόλουθον* pro *nam omnibus nobis*, quemadmodum Benteleus, unius vel alterius codicis vestigiis insistens, legit. Verum ejusmodi ἀνακόλουθα apud utriusque linguae scriptores tam multa sunt, ut id, quod h. l. habemus, vix admirationem nostram movere possit, et, quum Donati testimonio praeterea id confirmetur, Ruhnkentis et praestantissimi quique interpretes id retineant. v. Mureti Epist. I, 33.

33. *concovisse ere pro conciverit* Benteleus ex conjectura quidem, sed Donati indicium sequutus, dedit. Simul Donatus docet, veteres infinitivo modo adjunxisse fortasse, quod genus Plauti est Poen. V, 2, 44; qui infinitivus verius tamen ex mera infinitivorum natura (qua res festinanter magis significantur, accurate declarantur; v. ad Andr. I, 5, 10), quam ex particula fortasse fluxisse videtur.

47. *facto est usus aut opus i. e. faciendum est.* v. Andr. III, 2, 10. IV, 2, 32. Phorm. IV, 6, 35. Heaut. I, 1, 28.

51. HERMANNUS Elem. d. metr. p. 141: „Denique in ultimo

pède (iambici trimetri acatalecti) haud facile reperias talem iambum, qui extrita litera s finali nascatur, nisi in talibus formulis sanum es — — —. Hinc apud Terentium Hec. III, 1, 54 libri siet: quo minus dubium est, versum non fuisse auctus sit terminatum, ut Faërno Bentlejoque placebat. Scribe, omisso morbus, quod interpretis est:

Capiti atque aetati illorum, qui jam auctus siet,
in quo morbus e v. 50 mente repetendus erit.“ Bentlejus lo-
gerat:

— — — morbus qui auctus sit.

III, 3, 1 — 48. Canticum. v. p. 242.

8. id quod i. e. propterea quod.

35. quod te scire, ipsa indicat res i. e. indignatio, qua modo foras te proripuisti, indicat, te probe scire, fieri non potuisse, ut ex te gravida sit.

III, 4, 16 sqq. v. p. 206.

24. illi i. e. illic.

27. Pro cadaverosa Bentlejus invenerat lentiginosa; acute quidem, sed inventum tamen. Cadaverosa facies, sublivida ac personata rubore et livore. Don.

III, 5, 10. v. p. 205.

19. P. emendetur L.

20. LA. emendetur PA.

32. RUHNKENIUS ad Rutil. Lup. p. 58: „Miror, magnum Bentlejum in Terentio Hec. III, 5, 32 reliquisse: haut invito ad aures sermo mi accessit tuus, praesertim quum dudum Palmerius e MS. emendasset: h. i. a. a. s. m. accidit tuus.“ — — „Haec enim est legitima loquendi forma.“ (Id. in dictat. ad h. l.)

54. PA. emendetur PH.

IV, 1. Daceria: „Hanc scenam interpretes primam fecerant Actus IVti; sed, quae proxime sequuntur, satis demonstrant, ne minimo quidem temporis spatio scenam vacuum factam fuisse. Phidippus enim quum primum domum suam intrat, uxor ejus, maritum evitatura, exit, et in scenam prodit, modo quum Laches discessurus loqui desierat. In quo mirum est, quod v. 7 Daceriae argumento esse videtur, quod inter Phidippi introitum et exitum Myrrhinae nullum tempus intermissum fuerit, quum idem versus ad alteri opinioni fidem faciendam idoneus esse videatur. Qua de causa, Donati auctoritati aliquid tribuentes, Daceriae, Bipontinorum et Bened. Wolffii exemplum sprevimus, et veterem Actuum descriptionem retinivimus.

De continuatione numeri hujus Scenae v. Herm. elem. d. m. p. 177 — 178.

31. d. viro, meo emendetur viro meo.

21. v. p. 219.

25. Myrrha, clam Phidippo, ad semet ipsam haec dicit: „Causa quidem, quam maritus suspicatur discordiae nostrae fuisse, falsa est; attamen eum malo hanc falsam suspicari, quam ipsam veram reperire.“

38. *qui*, adverbium, quare, quamobrem.

IV, 2, 25. *absque una hac foret*, al. *haec i. e. dummodo haec una abesset*. Ita Phorm. II, 2, 11: *absque eo esset*. Saepe apud Plautum.

IV, 3, 1 — 3. v. Herm. elem. d. m. p. 168. Benteleus trochaicos tetrametros hos versus fecerat.

4. *Fors fuat pol i. e. Fortuna faecat*. Don. *fuat p. fuerit*.

6. *dixi i. e. nihil amplius mihi ad dicendum restat*; nunc habes, quae mihi dicenda erant, ut scias, quae ego fieri velim. Phorm. III, 2, 88 sqq.:

hoc age.

Satis jam verborum 'st: nisi tu properas mulierem Abducere, ego illam ejciam: dixi, Phormio.

10. *minuam i. e. minus faciam*. cf. Andr. II, 3, 18.

12. pro *illaec* Benteleus: *illae*. Sed Philargyrius ad Virg. Georg. III, 305: „Veteribus mos fuit, ut neutra femininis jungerentur. Unde Terentius Hec. IV, 3, 12: *Tua nihil refert, utrum illaec fecerint*; ad quem locum Burmannus: *illaec* in Terentio legendum, non *illac*, ut Benteleus.

15. Mureti var. lectt. XVIII, 18 p. 468: „Vere et recte Donatus ait, eum (Terentium) alluisse ad principium fabularum, quae puerulis narrari solent, quarum pleraeque ita incipiunt. Animadverti autem tale quiddam exstare et apud Aristophanem, *μῦς καὶ γαλῆ*; ubi etiam Theon notat, plerisque fabulis earum, quae domi narrari solerent, hoc esse principium: *γέγονν καὶ γράψ*.“ Schirach Clav. Poët. Class. s. v. *fabula* aliter interpretatus est: *nos jam omnium in ore versamur, omnibusque sumus ludibrio ob utriusque nostram senectutem*. Ruhnken in dict.: „*nos fabulae sumus i. e. nos nullo numero sumus*. Veteres tum homines tum res contentus causa promiscue *fabulas et nugae* dicunt.“

V, 1, 15. Benteleus corrigit:

Est, magnam ecce gratiam de istac re quod tibi habeam.

16. ex Hermanni emendatione, quum in septimo pede iam-bici tetrametri catalectici dactylum Latini admittant (v. p. 227); Faërnus et Benteleus librorum auctoritatem sequentes pro *pur-gét* habent *se expúrget*, et *parum* in extrema syllaba corripuit.

17 — 21. ex Hermanni praecepto p. 179 sq. Benteleus 17 — 19 trochaicos tetrametros catalecticos fecit, v. 18 *dum* pro *dicam* conjectura legens, et v. 19:

Mâne, nondum etiam dixi id, quod te volui. hic nunc uxorem habet.

et v. 20 — 21:

Quaere alium tibi firmiorem, dum tibi tempus consulendi est: Nam neque ille hoc animo erit aetatem, neque pol tu eadem istac aetate;

nam varia sunt, quae libri scripti hoc loco legenda praebent.

V, 2, 13. Ponitur *crimen* pro *criminatio*. v. Drakenb. ad Liv. VI, 15, 7. Bentl. ad h. l.: „nostri omnes post uxor addunt falso. Sed inepte et versu respuente. *Crimen* per se habet notionem falsitatis.“

14. *sin autem*. v. Herm. p. 153.

18. *quia*. v. p. 213.

24. *haec* p. hac, uti saepe.

27. *Pudet Philumenae* i. e. pudet, me conspici a Philumena. Ruhnk.

28. Sensus loci est: Idem mihi evenire velim, quod Bacchidi evenit, ut amicos mihi comparem sine damno meo, et simul aliis proxim. Ruhnk.

31. Donatus ad h. l.: „Proprie *nobilitatem* dixit; nam et meretrix et gladiator nobiles dici solent“ et in hac *nobilitate* i. e. fama meretricis et ipsa utilitas continetur, quam meretrix consequitur; 32. *gratiam* indicat, quam a Pamphilo (cui i. e. Pamphilo, de quo V, 1, 34 dixerat *nam meritis de me est, quod queam, illi ut commodem*) et ejus cognatis ineat.

V, 3. v. p. 206.

9. *rei monosyllabon*; v. p. 213; Bentlejus scripserat: *quid huic hic est rei?*

18—42. Canticum.

32. Herm. 151.

34. Herm. 153.

V, 4, 8. *venustas, felicitas in re amatoria, invenustus* Andr. I, 5, 10.

37. *vere emendetur vero*.

38. Hunc versum Bentlejus Bacchidi, uti par erat, restituit, qui prius vel Parmenoni vel Pamphilo tribuebatur.